

Tasa-arvoa tarvitaan – mahdollisuus opiskella kotitaloutta saatava kaikkiin lukioihin

OKM:n tavoitteena on uudistaa lukiokoulutusta niin, että se kykenee vastaamaan tulevaisuudessa yhteiskunnallisen kehityksen, uusien tieto- ja taitovaatimusten sekä jatko-opiskelun ja työelämän muutosten asettamiin haasteisiin. Kun tarkastelee näitä tavoitteita, lukiouudistuksen tärkeäksi teemaksi nousee kotitalouden vahvistaminen lukiossa. Kotitalous on laaja-alainen, yhteiskunnallinen ja monitieteinen oppiaine. Kotitaloudessa opitaan arjen taitoja ja elämän hallintaa – tasa-arvoa, yhteistyötä, ruokakulttuuria, asumiseen sekä kuluttajana toimimiseen liittyviä asioita. Kotitalouden opiskelu on toiminnallista ja vuorovaikutteista, opittu tieto sovelletaan käytäntöön ja on välttämätöntä opiskelijan oman elämän sekä hyvinvoinnin kannalta. Kotitalousopetus seuraa yhteiskunnan muutosta ja nostaa käsiteltävät asiat nuorten maailmasta. Se valmentaa työelämään opettamalla kriittistä ajattelua, ongelmanratkaisun taitoja ja taloustaitoja sekä teknologiaosaamista.

Digitalisaation myötä kuluttajaosaaminen ja tiedonhankinta korostuvat arjen taidoissa. Maksaminen ja sopimusten teko tapahtuvat verkossa. Yhteiskunta palvelullistuu, ja palveluiden hankkiminen vaatii enemmän osaamista kuin yksittäisen tuotteen ostaminen. Uudet kotitaloudessa tarvittavat taidot eivät enää siirry sukupolvelta toiselle, vaan ne on opittava koulussa.

Nuorten velkaantuminen ja talousosaamisen puute nostetaan esiin säännöllisesti eri foorumeilla. Kotitalousopetuksen vahvistaminen lukiossa vastaa tähän tarpeeseen. Lukiotasolla opiskelijoiden ymmärrys ja kiinnostus talousasioihin mahdollistaisivat kotitalouden opetuksen syventämisen talous- ja kuluttaja-asioissa, asumisen sisällöissä sekä yksilön ja perheen hyvinvoinnissa. Lukion kotitalousopetuksessa yhteiskunnassa laajasti vaikuttaviin ilmiöihin ja kehityssuuntiin, kuten esimerkiksi ilmastonmuutokseen ja digitalisaatioon voidaan tarttua konkreettisesti ja kehittää toimintavalmiuksia tulevaisuuden kotitalouksille. Kotitalousopetus integroi muita oppiaineita ja tukee niiden oppimista, harjoittaa monilukutaitoa sekä antaa laajasti jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia.

Osassa alakouluja on mahdollisuus opiskella kotitaloutta valinnaisena oppiaineena. Yläkoulussa on kaikille yhteistä kotitaloutta ja kotitalous on myös yksi suosituimmista valinnaisaineista. Kotitalous on siten osa koko perusopetuksen taito- ja taideaineopetusta. Jatkumo puuttuu, sillä kotitaloutta ei ole juurikaan mahdollista opiskella toisella asteella. Kotitalous-oppiaine puuttuu ammatillisesta koulutuksesta, eikä talouskouluja enää ole. Näin kotitalouden yleissivistävällä polulla tulee pitkä katkos ennen yliopiston kotitalousopettajan koulutusta ja kotitaloustieteen opintoja.

Joissakin lukioissa on jo nyt mahdollista opiskella kotitaloutta, ja kotitalouden lukiodiplomeja suoritetaan vuosittain 5 – 10. Jotta opiskelijat eri puolilla maata olisivat tasa-arvoisessa asemassa, tulisi kaikissa lukioissa olla mahdollisuus opiskella kotitaloutta. Kotitalous on saatava lukion oppiaineeksi niin lukion kehittämistyössä, lainsäädännössä kuin opetussuunnitelmatyössäkin. Kotitalousopetuksesta olisi hyvä olla tarjolla 1 – 3 valinnaista kurssia. Kurssien oppimäärän pohjalta voisi osallistua kotitalouden ylioppilaskokeeseen. Esimerkiksi Irlannissa kotitalous on yksi ylioppilaskirjoitusten aine, samoin Japanissa.

Yliopiston kotitalousopettajan koulutuksessa on luotu osaamista kotitalouden opettamiseen lukiossa jo vuosien ajan. Uutta osaamista ei tarvitse luoda, vaan ottaa resurssit käyttöön. Huomiota on kiinnitettävä myös korkeakouluopiskelijoiden valintaan. Opiskelijan tulisi taito- ja taideaineopintoihin pyrkiessään voida hyödyntää lukion taito- ja taideaineopintoja. Pisteytystyökalussa on oltava mahdollisuus huomioida taito- ja taideaineiden lukiodiplomit.